

Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement
postmottak@bld.dep.no

Høring - NOU 2014: 8 Tolking i offentlig sektor - et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd

Utdanningsforbundet har vurdert forslag til ny lov om tolking i offentlig tjeneste med særlig hensyn til behovene i barnehage og skole, inkludert relatert virksomhet som Psykologisk-pedagogisk tjeneste (PPT) for eksempel.

Vi viser samtidig til høringen om innføring av forbud mot at barn brukes som tolk, hvor Utdanningsforbundet gikk inn for et slikt forbud. Vårt viktigste argument for et forbud var hensynet til barns beste, Barnekonvensjonens artikkel 3. Foreliggende utredning understreker hvor viktig det er å skjerme barn og slektninger fra tolking, både med hensyn til dem selv og god og forsvarlig offentlig tjenesteyting.

Utdanningsforbundet støtter å innføre en lovfesting av det offentliges forpliktelse til å bruke tolk. Dette kan bidra til å sikre likeverdige forvaltningstjenester, skape tillit mellom tjenesteyter og bruker. Vi ser også behovet for å hjemle dette i en særskilt tolkelov, og ikke i forvaltningsloven, med den begrunnelse at enkelte sektorer er unntatt fra forvaltningsloven helt eller delvis, f.eks. domstolens virksomhet.

Samisk: Utdanningsforbundet deler utvalgets bekymring for at bruk av samisk i forvaltningen går tilbake, siden samer stort sett behersker norsk. Mye tyder på at det er utviklet en praksis i strid med lovgrunnlaget for samisk språk. Dette er sterkt beklagelig og jo sjeldnere samisk benyttes innenfor et område, desto mer mangelfull vil utviklingen av ord og begrep på samisk bli. Et mangelfullt språk kan føre til misforståelser og true rettssikkerheten de gangene språket må benyttes.

Underforbruk i opplæringssektoren: 40% av elevene i grunnskolen i Oslo har minoritetsspråklig bakgrunn. Behovet for tolk er derfor stort, men undersøkelser viser at skoleansatte, familie og bekjente benyttes som tolk og i konferansetimer tolker elevene selv mellom skole og hjem. Vi vet at barnehager og skoler har utviklet god møtekultur for å inkludere foreldre som ikke snakker flytende norsk. Det er likevel viktig at skolen og barnehagen blir seg bevisst når de må bruke tolk og hva de kan og skal forvente av en tolk. Det handler om skole hjem-samarbeid og om tiltak overfor den enkelte elev i samforståelse med hjemmet.

Underforbruk av tolketjenester generelt

Det bekymrer at mellom 60 og 90 prosent av tolkene som brukes i dag ikke har dokumentert faglige kvalifikasjoner. I utredningen vises det til IMDI-rapporter fra 2008-2011, hvor «over 60 prosent av kandidater med tolkeerfaring fra offentlig sektor har såpass svakt ordforråd at de umulig kan ha forutsetninger for å klare tolkeoppgaven» (s.35). IMDI-rapportene viser også at de færreste etater har rutiner for å sjekke tolkenes kvalifikasjoner, dette gjelder også i skolen; i Oslo var det kun 8%, som hadde rutiner for å sjekke dette (IMDI 2008,2009 og 2011). I barnevernet er det 10% som har rutiner for å sjekke tolkenes kvalifikasjoner.

Kvalifisering som tolk:

Å være tolk burde anses som en profesjon. Den inneholder både språklig kompetanse, kulturkunnskap, interkulturell kompetanse og en sterk yrkesetisk komponent. Tolker kan få tilgang til sensitive opplysninger om den enkelte og har taushetsplikt. Tolken kan også få slik informasjon at det kreves sikkerhetsklarering, og behovet for debriefing i etterkant av et oppdrag kan bli nødvendig. Alle disse aspektene tydeliggjør behovet for å sikre at det brukes kvalifisert tolk, og at det burde være selvsagt at barn og annen slekt ikke skal innta en rolle som tolk.

Men selv om man kan vise til en økt bruk av tolker i det offentlige, er underforbruket av tolk stort, blant annet viser undersøkelser at barn, slektninger og bekjente benyttes. Tolkeutvalgets utredning bekrefter derfor at det er grunn til å bekymre seg over om beslutninger tas på feil grunnlag, om folk ikke får den hjelpen de trenger og om offentlig ressurser brukes feil. I utdanningssystemet vil konsekvenser av kommunikasjonssvikt kunne bety svekket rettssikkerhet og feilvalg av tiltak, som igjen kan bidra til helseproblemer og svekkete livsvilkår for den enkelte. Det er særlig viktig å få til skikkelige ordninger overfor unge mennesker og barn, som er særlig sårbare i møte med det offentlige.

I lovforslagets § 4 søker utvalget å sikre bruk av kvalifisert tolk. Det er viktig å få et tolkeregister, som fungerer. Bruk av ikke-kvalifiserte tolker vil undergrave tjenesten og tjenesteytingen, slik utvalget også hevder. God tolkeutdanning vil være helt nødvendig for å ivareta rettsikkerhet og kvalitet i forvaltningen. Yrkestittelen «tolk» er ikke beskyttet, men den burde vurderes å forbeholdes yrkesutøvere som er *utdannet i tolkeyrket*.

Når skal tolk benyttes?

Samiske brukere er sikret en individuell rett til tolk. Dette er begrunnet i behovet for å sikre samisk språk og kultur. Også hørselshemmede har en slik individuell rett.

Utdanningsforbundet mener at andre brukere også bør ha en slik rett.

Vi forstår argumentasjonen om at tilflyttede personer mest sannsynlig vil ha en positiv utvikling av sin norskspråklige kompetanse og at deres behov for å bruke tolk vil endre seg over tid. Vi mener likevel at en individuell rett til tolk for tilflyttede minoritetsspråklige er rett, fordi det er liten grunn til å tro at en bruker vil kreve tolk oftere enn den har bruk for.

Utdanningsforbundet er derfor kritisk til at man i lovforslagets § 3, 1. ledd åpner opp for et skjønn fra forvaltningens side til *ikke* å benytte tolk. En slik skjønnsvurdering vil også i framtiden kunne bidra til et mindreforbruk av autoriserte tolker. Strengt budsjettkrav i offentlig tjenestetilbud kan overstyre det faglige skjønnet om at tolk er nødvendig. Den enkelte er ofte den svake part i møte med forvaltningen og god kommunikasjon blir derfor ekstra

viktig. Et dårlig skjønn i forvaltningen vil uansett kunne føre til klager og omgjøring av vedtak, men også bidra til mistillit til forvaltningen.

Vi ser imidlertid utfordringene med klageordning og tidsperspektiv på avgjørelser i særlige sektorer, men mener at individuell rett til tolk vil kunne sikre kvalitet og rettigheter i tjenesteytingen.

Overgangsordning og ikrafttredelse

§ 7 om ikrafttredelse er svakt formulert. Utvalget har foreslått en opptrappingsplan for bruk av tolk fra 2015-2019, som vi mener bør hjemles i loven.

Med vennlig hilsen

Vigdis Sandmo Eriksen
seksjonsleder

Anne Kathrine Blyverket
seniorrådgiver

